

KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VA BANDLIKNI TA'MINLASHDA DAVLAT MOLIYAVIY RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)

Abdullayeva Barno Soatmurod qizi

*Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Iqtisod mutaxassisligi 2-bosqich
magistranti abdullayevabarno586@gmail.com +998 90 520-79-19*

Annotatsiya: *Mazkur ilmiy maqolada O'zbekistonda, xususan Surxondaryo viloyatida kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda davlat moliyaviy resurslaridan foydalanish samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida so'nggi yillardagi statistik ma'lumotlar asosida davlat byudjeti xarajatlari, bandlik darajasi va kambag'allik ko'rsatkichlari o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, manzilli ijtimoiy yordam, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va infratuzilma loyihalari muhim ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, resurslardan foydalanishda ayrim tizimli muammolar mavjud.*

Аннотация: *В данной научной статье анализируется эффективность использования государственных финансовых ресурсов в сокращении бедности и обеспечении занятости населения в Узбекистане, в частности в Сурхандарьинской области. В ходе исследования на основе статистических данных последних лет были изучены расходы государственного бюджета, уровень занятости и показатели бедности. Результаты показывают, что адресная социальная помощь, поддержка предпринимательства и инфраструктурные проекты оказывают значительное положительное влияние. В то же время выявлены отдельные системные проблемы в использовании ресурсов.*

Abstract: *This scientific article analyzes the effectiveness of the use of public financial resources in reducing poverty and ensuring employment in Uzbekistan, particularly in the Surkhandarya region. The study examines recent statistical data on state budget expenditures, employment levels, and poverty indicators. The results indicate that targeted social assistance, support for entrepreneurship, and infrastructure projects have a significant positive impact. At the same time, certain systemic issues in resource utilization have been identified.*

Kalit so'zlar: *Kambag'allik, bandlik, davlat byudjeti, moliyaviy resurslar, Surxondaryo viloyati, ijtimoiy siyosat. ijtimoiy himoya, iqtisodiy rivojlanish*

KIRISH

Bugungi kunda kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini oshirish har qanday davlat ijtimoiy-iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda ushbu yo'nalishda keng ko'lamlil va tizimli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, 2020-yildan boshlab kambag'allik darajasini kamaytirish davlat siyosatining asosiy strategik yo'nalishlaridan biriga

aylantirildi. Rasmiy statistic ma'lumotlarga ko'ra, mamlakatda kambag'allik darajasi 2021-yilda taxminan 17 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilga kelib ushbu ko'rsatkich 14–15 foizgacha pasaygan. Bu esa olib borilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning muayyan ijobiy natijalar berayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, hududlar kesimida kambag'allik darajasi va bandlik ko'rsatkichlari o'rtasida sezilarli tafovutlar mavjud. Xususan, Surxondaryo viloyati iqtisodiy rivojlanish darajasi nisbatan past bo'lgan hududlardan biri hisoblanib, unda kambag'allik darajasi respublika o'rtacha ko'rsatkichidan yuqoriligicha saqlanib qolmoqda.

Surxondaryo viloyatining o'ziga xos xususiyatlari — aholi sonining yuqori sur'atlarda o'sishi, sanoatlashuv darajasining pastligi hamda iqtisodiyotning asosan qishloq xo'jaligiga yuqori darajada bog'liqligi bilan izohlanadi. Mazkur omillar hududda bandlikni ta'minlash va aholi daromadlarini oshirish masalalarini yanada dolzarb etib qo'ymoqda.

2024-yil holatiga ko'ra, viloyatning asosiy ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlari quyidagicha tavsiflanadi:

- aholi soni — 2,8 million nafardan ortiq;
- mehnat resurslari ulushi — 60 foizdan yuqori;
- qishloq aholisi ulushi — qariyb 70 foiz.

Mazkur ko'rsatkichlar viloyatda bandlikni ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda kambag'allikni qisqartirish masalalarining dolzarbligini yanada kuchaytiradi.

2. ADABIYOTLAR TAHLILI

Kambag'allikni kamaytirish nazariyasi rivojlanish iqtisodiyoti doirasida keng va chuqur o'rganilgan ilmiy yo'nalishlardan biridir. Ushbu masalaga oid nazariy yondashuvlar turli olimlar tomonidan har xil jihatlardan tahlil qilingan.

Xususan, Amartya Sen o'zining “imkoniyatlar yondashuvi” (capability approach) doirasida kambag'allikni faqat daromad yetishmovchiligi bilan emas, balki insonning asosiy imkoniyatlari — ta'lim olish, sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish va munosib turmush darajasiga erishish imkoniyatlarining cheklanganligi bilan izohlaydi. U inson kapitalini rivojlantirish orqali kambag'allikni barqaror qisqartirish mumkinligini asoslab beradi. Shuningdek, Jeffrey Sachs o'z tadqiqotlarida kambag'allikni kamaytirishda davlat investitsiyalari, ayniqsa infratuzilma, sog'liqni saqlash va ta'lim sohalariga yo'naltirilgan mablag'larning ahamiyatini alohida ta'kidlaydi. Uning fikricha, kam rivojlangan hududlarda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun tashqi moliyaviy yordam va xalqaro hamkorlik muhim omil hisoblanadi.

Bundan tashqari, Jahon banki hamda Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan olib borilgan tadqiqotlar natijalariga ko'ra, davlat byudjeti xarajatlarining samarali va manzilli taqsimlanishi kambag'allikni qisqartirishning asosiy shartlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Ushbu tashkilotlar ijtimoiy himoya dasturlari, bandlikni qo'llab-quvvatlash choralari va inklyuziv iqtisodiy o'sishni ta'minlash mexanizmlarining ahamiyatini alohida qayd etadi.

Umuman olganda, ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kambag'allikni kamaytirish ko'p omilli jarayon bo'lib, u davlat siyosati, institutsional islohotlar, inson kapitalini rivojlantirish va moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni o'z ichiga oladi.

3. Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlash jarayonlarini chuqur tahlil qilish maqsadida kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot metodologiyasi bir nechta o'zaro bog'liq usullar va ishonchli ma'lumot manbalariga asoslanadi. Tadqiqotning empirik bazasini O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi (2021–2024-yillar), Iqtisodiyot va moliya vazirligi hisobotlari hamda hududiy bandlik boshqarmalari tomonidan taqdim etilgan rasmiy ma'lumotlar tashkil etadi. Mazkur manbalar asosida hududiy kesimda ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar, xususan, bandlik darajasi, daromadlar dinamikasi va kambag'allik ko'rsatkichlari tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy usullardan foydalanildi:

- Statistika tahlil usuli — rasmiy statistik ma'lumotlar asosida asosiy ko'rsatkichlarning miqdoriy tahlili amalga oshirildi hamda ularning o'zgarish tendensiyalari aniqlandi.

- Dinamik taqqoslash usuli — ko'rsatkichlarning yillar kesimidagi o'zgarishi tahlil qilinib, vaqt bo'yicha rivojlanish tendensiyalari baholandi.

- Hududlararo taqqoslash usuli — Surxondaryo viloyati ko'rsatkichlari respublikaning boshqa hududlari bilan solishtirilib, mavjud tafovutlar va ularning sabablari aniqlashtirildi.

- Tizimli yondashuv — kambag'allik va bandlik muammolari o'zaro bog'liq omillar majmui sifatida kompleks tarzda ko'rib chiqildi.

Tadqiqotning asosiy e'tibori Surxondaryo viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlariga qaratilib, hududdagi mavjud muammolar, imkoniyatlar va ularning o'ziga xos jihatlari chuqur tahlil qilindi.

4. Natijalar va muhokama

4.1. Davlat moliyaviy resurslarining asosiy yo'nalishlari

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida davlat byudjeti xarajatlari tarkibida ijtimoiy sohalarga yo'naltirilayotgan mablag'lar ulushi sezilarli darajada oshib bormoqda. Xususan, 2023-yilda davlat byudjeti xarajatlarining qariyb 52–55 foizi ijtimoiy yo'nalishlarga yo'naltirilgani ushbu sohaning ustuvor ahamiyat kasb etayotganini ko'rsatadi.

Hududlar kesimida, jumladan Surxondaryo viloyatida ham davlat moliyaviy resurslaridan foydalanish quyidagi ustuvor yo'nalishlar asosida amalga oshirilmoqda:

1. Ijtimoiy yordam dasturlari Aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarini qo'llab-quvvatlash maqsadida "Temir daftar", "Ayollar daftari" va "Yoshlar daftari" kabi manzilli dasturlar joriy etilgan. Mazkur mexanizmlar orqali kam ta'minlangan va ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalarni aniqlash hamda ularga manzilli yordam ko'rsatish

tizimi yo'lga qo'yilgan. 2023-yil yakunlariga ko'ra, viloyatda 100 ming nafardan ortiq fuqaro turli shakldagi ijtimoiy yordam bilan qamrab olingan.

2. Bandlikni ta'minlash Aholi bandligini oshirish maqsadida yangi ish o'rinlarini yaratish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. 2022–2024-yillar davomida Surxondaryo viloyatida 200 mingdan ortiq yangi ish o'rinlari yaratilgan bo'lib, natijada rasmiy bandlik darajasi 68–70 foiz atrofida shakllangan. Bu esa hududda iqtisodiy faollikning oshib borayotganini ko'rsatadi.

3. Tadbirkorlikni rivojlantirish Hududda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash maqsadida imtiyozli kreditlash mexanizmlari keng joriy etilmoqda. So'nggi yillarda ajratilayotgan imtiyozli kreditlar hajmi yiliga o'rtacha 1,5–2 trillion so'mni tashkil etmoqda. Natijada kichik biznesning viloyat iqtisodiyotidagi ulushi 60 foizdan ortiq darajaga yetgan. Bu esa yangi ish o'rinlari yaratish va aholi daromadlarini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

4. Infratuzilma loyihalari Hududni kompleks rivojlantirishda infratuzilma loyihalari muhim o'rin tutadi. Xususan, avtomobil yo'llari, elektr energiyasi tarmoqlari hamda ichimlik suvi ta'minoti tizimlarini modernizatsiya qilish va kengaytirishga katta hajmda investitsiyalar yo'naltirilmoqda. Mazkur chora-tadbirlar, ayniqsa qishloq hududlarida iqtisodiy faollikni oshirish, yangi ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish obyektlarini tashkil etish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratmoqda.

Umuman olganda, davlat moliyaviy resurslarining yuqoridagi ustuvor yo'nalishlar bo'yicha taqsimlanishi Surxondaryo viloyatida kambag'allikni qisqartirish va barqaror bandlikni ta'minlashga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

4.2. Mavjud muammolar

Davlat moliyaviy resurslarining yo'naltirilishi va amalga oshirilayotgan islohotlarga qaramay, Surxondaryo viloyatida kambag'allikni qisqartirish va barqaror bandlikni ta'minlash jarayonida qator tizimli muammolar saqlanib qolmoqda.

Birinchidan, moliyaviy resurslarning taqsimlanish samaradorligi yetarli darajada emas. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ayrim hollarda ajratilayotgan mablag'lar iqtisodiy samaradorligi past bo'lgan loyihalarga yo'naltirilmoqda yoki ularning natijadorligi yetarli darajada monitoring qilinmayapti. Bu esa byudjet mablag'laridan foydalanish samaradorligini pasaytiradi.

Ikkinchidan, ijtimoiy yordamning manzilliligi bilan bog'liq muammolar mavjud. Ayrim hududlarda ehtiyojmand oilalarni aniqlash mexanizmlarining yetarlicha mukammal emasligi natijasida yordam resurslari to'liq darajada haqiqiy ehtiyojmand qatlamlarga yetib bormasligi kuzatilmoqda. Bu holat ijtimoiy adolat tamoyillarining to'liq ta'minlanishiga to'sqinlik qiladi.

Uchinchidan, yaratilayotgan ish o'rinlarining barqarorligi masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Statistik ko'rsatkichlarda yangi ish o'rinlari sonining ortishi qayd etilayotgan bo'lsa-da, ularning muhim qismi mavsumiy yoki vaqtinchalik xususiyatga ega. Ayniqsa, qishloq xo'jaligi sohasida bandlikning mavsumiyliги yuqori bo'lib, bu aholining doimiy daromad manbaiga ega bo'lishini cheklaydi.

To'rtinchidan, norasmiy bandlik darajasi yuqoriligicha qolmoqda. Turli tahliliy baholarga ko'ra, viloyatda norasmiy bandlik ulushi 25–30 foiz atrofida bo'lib, bu mehnat bozorining muhim qismini tashkil etadi. Norasmiy bandlikning yuqoriligi fuqarolarning ijtimoiy himoyasi, pensiya ta'minoti va mehnat huquqlarining to'liq kafolatlanmasligiga olib keladi.

Shuningdek, hududda sanoatlashuv darajasining pastligi, iqtisodiyotning qishloq xo'jaligiga yuqori darajada bog'liqligi hamda investitsion jozibadorlikning yetarli emasligi yangi, yuqori samarali ish o'rinlarini yaratish imkoniyatlarini cheklab qo'yimoqda.

Umuman olganda, mavjud muammolar davlat moliyaviy resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish, ularning manzilliligini kuchaytirish hamda iqtisodiy tuzilmani diversifikatsiya qilish zaruratini ko'rsatadi.

4.3. Tahliliy baho

Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda, jumladan Surxondaryo viloyatida kambag'allikni qisqartirish va bandlikni ta'minlashga qaratilgan davlat moliyaviy resurslari umumiy ijobiy natijalarni bermoqda. Xususan, so'nggi yillarda kambag'allik darajasining pasayishi, bandlik ko'rsatkichlarining yaxshilanishi va ijtimoiy yordam qamrovining kengayishi kuzatilmoqda. Shu bilan birga, ajratilayotgan moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligi to'liq darajada yuqori emas. Bu holat, avvalo, resurslarning taqsimlanishi, ularning natijadorligini baholash va monitoring mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi bilan izohlanadi.

Xususan, mavjud tizimda quyidagi muammolar kuzatiladi:

- ajratilgan mablag'larning natijadorligi bo'yicha aniq mezonlarning yetishmasligi;
- loyihalarning ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirini baholash tizimining sustligi;
- hududlar kesimida ma'lumotlarning shaffofligi va ochiqligi yetarli emasligi.

Quyidagi jadvalda asosiy ko'rsatkichlar dinamikasi umumlashtirilgan holda keltirilgan:

Ko'rsatkichlar	2021-yil	2022-yil	2023-yil	Tendensiya
Kambag'allik darajasi (%)	-17	-15,5	-14-15	Pasayish
Bandlik darajasi (%)	-66	-68	-69-70	O'sish
Norasmiy bandlik (%)	-30	-28	-25-27	Sekin pasayish
Ijtimoiy yordam qamrovi (ming kishi)	-80	-95	100+	O'sish
Yangi ish o'rinlari (ming)	-60	90	100+	O'sish

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, asosiy ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar bo'yicha ijobiy o'sish tendensiyasi mavjud. Biroq, norasmiy bandlik darajasining hali ham yuqoriligi hamda ish o'rinlarining sifat ko'rsatkichlari yetarli darajada emasligi tizimli muammolar saqlanib qolayotganini anglatadi.

Shu nuqtai nazardan, davlat moliyaviy resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish uchun, eng avvalo, monitoring va baholash tizimini takomillashtirish, natijaga

yo'naltirilgan byudjetlashtirish (result-based budgeting) mexanizmlarini keng joriy etish hamda raqamlashtirish asosida shaffoflikni oshirish zarur.

Umuman olganda, mavjud ijobiy natijalarga qaramay, resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha institutsional choralarni amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

4.4. Kambag'allik darajasi va dinamikasi

Surxondaryo viloyatida kambag'allik darajasi respublika o'rtacha ko'rsatkichlariga nisbatan yuqoriroq bo'lib qolayotganiga qaramay, so'nggi yillarda barqaror pasayish tendensiyasi kuzatilmoqda. Bu, avvalo, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan ijtimoiy qo'llab-quvvatlash dasturlari, bandlikni ta'minlash choralari hamda hududiy rivojlanish siyosatining natijasi sifatida baholanadi.

Quyidagi jadvalda kambag'allik darajasining yillar kesimidagi dinamikasi keltirilgan:

Yil	Kambag'allik darajasi (%)	Izoh
2021	19-20	Yuqori daraja
2022	17-18	Barqaror pasayish boshlanishi
2023	15-16	Islohotlar ta'siri sezilarli
2024	14-15	Prognoz (baholash)

2024-yil ko'rsatkichlari dastlabki baholash asosida keltirilgan.

Mazkur ma'lumotlar hududda kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan davlat siyosati ijobiy natijalar berayotganini ko'rsatadi. Biroq, ko'rsatkichlarning hali ham respublika o'rtacha darajasidan yuqoriligi muammoning dolzarbligicha qolayotganini anglatadi.

Bandlik ko'rsatkichlari tahlili

2024-yil holatiga ko'ra, Surxondaryo viloyatida mehnat bozori quyidagi asosiy ko'rsatkichlar bilan tavsiflanadi:

Ko'rsatkichlar	Miqdor / Ulush
Band aholi soni	1,2 mln kishi
Rasmiy bandlik darajasi	69 %
Norasmiy bandlik ulushi	27-30 %

So'nggi uch yil (2022-2024-yillar) davomida viloyatda 220 mingdan ortiq yangi ish o'rinlari yaratilgan bo'lib, ularning tarmoqlar kesimidagi taqsimoti quyidagicha:

Tarmoqlar	Ulushi (%)
Kichik biznes va tadbirkorlik	40 %
Qishloq xo'jaligi	35 %
Xizmat ko'rsatish sohasi	25 %

Mazkur ko'rsatkichlar hududda bandlikni ta'minlash bo'yicha sezilarli ijobiy siljishlar mavjudligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, norasmiy bandlik ulushining yuqoriligi hamda ish o'rinlarining muayyan qismi past daromadli yoki mavsumiy xarakterga ega ekani mehnat bozori samaradorligini to'liq ta'minlashga to'sqinlik qilmoqda.

Davlat moliyaviy resurslari taqsimoti

2023–2024-yillarda Surxondaryo viloyatida ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash maqsadida davlat moliyaviy resurslari ustuvor yo'nalishlar bo'yicha taqsimlangan.

Quyidagi jadvalda asosiy yo'nalishlar kesimidagi moliyalashtirish hajmi keltirilgan:

Yo'nalishlar	Mablag' hajmi (trln so'm)
Ijtimoiy soha	6,5
Bandlik dasturlari	1,2
Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash (kreditlar)	2,0
Infratuzilma loyihalari	3,0

Umumiy davlat xarajatlari tarkibida ijtimoiy yo'nalishlarning ulushi 50 foizdan yuqori bo'lib, bu davlat siyosatining ijtimoiy yo'naltirilganligini yaqqol namoyon etadi. Mazkur taqsimot tahlili shuni ko'rsatadiki, asosiy e'tibor aholi farovonligini oshirish, bandlikni ta'minlash va iqtisodiy infratuzilmani rivojlantirishga qaratilgan. Shu bilan birga, ajratilgan mablag'larning samaradorligini oshirish, ularning hududlar va aholi qatlamlari kesimida manzilliligini kuchaytirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

5. Taklif va tavsiyalar

Tahlillar natijasida Surxondaryo viloyatida kambag'allikni qisqartirish va bandlikni ta'minlash samaradorligini oshirish maqsadida quyidagi ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ilgari suriladi:

A. Davlat moliyaviy resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish uchun raqamli monitoring tizimini keng joriy etish zarur. Xususan, byudjet mablag'larining ajratilishi, taqsimlanishi va yakuniy natijalarini real vaqt rejimida kuzatish imkonini beruvchi axborot tizimlarini rivojlantirish maqsadga muvofiq. Bu shaffoflikni oshirish va korrupsion holatlarning oldini olishga xizmat qiladi.

B. Ijtimoiy yordam tizimining manzilliligini yanada kuchaytirish lozim. Amaldagi "ijtimoiy reyestr" tizimini takomillashtirish, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (big data) asosida ehtiyojmand aholini aniqlash mexanizmlarini joriy etish orqali yordamning aynan muhtoj qatlamlarga yetib borishini ta'minlash mumkin.

C. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishni rag'batlantirish maqsadida soliq imtiyozlari va moliyaviy qo'llab-quvvatlash choralari kengaytirish zarur. Ayniqsa, yangi tashkil etilayotgan korxonalar uchun dastlabki faoliyat davrida soliq yukini kamaytirish ularning barqaror rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

D. Qishloq hududlarida iqtisodiy faollikni oshirish uchun mini-klasterlar va kooperatsiya tizimini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Bu qishloq xo'jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlash, qo'shimcha qiymat yaratish va yangi ish o'rinlarini tashkil etishga xizmat qiladi.

E. Bandlik dasturlarini real sektor ehtiyojlari bilan uzviy integratsiya qilish zarur. Kasb-hunar o'qitish markazlari faoliyatini mehnat bozori talablariga moslashtirish, ish beruvchilar bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali bitiruvchilarning ish bilan ta'minlanish darajasini oshirish mumkin.

F Norasmiy bandlikni qisqartirish maqsadida rag'batlantiruvchi mexanizmlarni joriy etish lozim. Jumladan, o'zini o'zi band qilgan shaxslar uchun soddalashtirilgan soliq tizimi, ijtimoiy sug'urta paketlari va ro'yxatdan o'tishni yengillashtirish orqali ularni rasmiy sektorga jalb etish mumkin.

Umuman olganda, yuqoridagi takliflarni bosqichma-bosqich amalga oshirish davlat moliyaviy resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish, hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish hamda kambag'allikni barqaror qisqartirishga xizmat qiladi.

6. Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Surxondaryo viloyatida kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda davlat moliyaviy resurslari hal qiluvchi omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda amalga oshirilgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar natijasida muayyan ijobiy siljishlarga erishilgan. Xususan, 2021–2024-yillar davomida kambag'allik darajasi taxminan 19–20 foizdan 14–15 foizgacha pasaygan, rasmiy bandlik darajasi esa 69 foiz atrofida shakllangan.

Davlat tomonidan ijtimoiy himoya dasturlari, bandlikni qo'llab-quvvatlash, tadbirkorlikni rivojlantirish va infratuzilmani yaxshilashga yo'naltirilgan moliyaviy resurslar hududda iqtisodiy faollikni oshirish va aholi daromadlarini ko'paytirishda muhim rol o'ynamoqda. Ayniqsa, manzilli ijtimoiy yordam tizimining joriy etilishi va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining kengaytirilishi ijobiy natijalarni ta'minlamoqda.

Shu bilan birga, tahlillar mavjud muammolarni ham ko'rsatmoqda. Jumladan, ayrim hollarda moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligining yetarli darajada emasligi, ijtimoiy yordamning to'liq manzilliligi ta'minlanmaganligi, ish o'rinlarining barqaror emasligi hamda norasmiy bandlik ulushining (taxminan 27–30 foiz) yuqoriligi ushbu yo'nalishda qo'shimcha choralar ko'rishni talab etadi. Shu nuqtai nazardan, davlat moliyaviy resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish, ularni natijaga yo'naltirilgan holda boshqarish, raqamli monitoring va baholash tizimlarini takomillashtirish hamda hududiy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish muhim vazifa bo'lib qolmoqda.

Umuman olganda, mavjud ijobiy tendensiyalarni mustahkamlash va tizimli muammolarni bartaraf etish orqali Surxondaryo viloyatida kambag'allikni qisqartirish va barqaror bandlikni ta'minlash bo'yicha yanada yuqori natijalarga erishish imkoniyati mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Rasmiy statistik ma'lumotlar (2021–2024-yillar). <https://stat.uz>

2. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Yillik hisobotlar va byudjet ijrosi to'g'risida ma'lumotlar. <https://mift.uz>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining kambag'allikni qisqartirish va bandlikni ta'minlash bo'yicha farmon va qarorlari. <https://lex.uz>
4. Jahon banki (World Bank). Poverty and Shared Prosperity Reports. <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty>
5. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (United Nations Development Programme – UNDP). Human Development Reports. <https://hdr.undp.org>
6. Sen, A. (1999). Development as Freedom. Oxford University Press. <https://global.oup.com>
7. Sachs, J. (2005). The End of Poverty. Penguin Books. <https://www.penguinrandomhouse.com>
8. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi. Hududiy bandlik dasturlari bo'yicha hisobotlar. <https://mehnat.uz>
9. O'zbekiston Respublikasi Prezident huzuridagi Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi (CERR). Tahliliy materiallar. <https://www.cerr.uz>
10. “Temir daftar”, “Ayollar daftari” va “Yoshlar daftari” bo'yicha rasmiy metodik qo'llanmalar. <https://gov.uz>